

Jämsän ammattiopiston Paussipaikka

Toiminnallinen ohjaus oppimisen tukena

Heidi-Johanna Rannos

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Kuntoutuksen ohjaaja (amk)

Tekijä(t) Rannos, Heidi-Johanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä toukokuu 2017
	Sivumäärä 50	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Jämsän ammattiopiston Paussipaikka Toiminnallinen ohjaus oppimisen tukena		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen ohjaaja		
Työn ohjaaja(t) Kristiina Juntunen, Teppo Karapalo		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jämsän ammattiopisto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Jämsän ammattiopisto kuuluu Jyväskylän koulutuskuntayhtymään (JAO), jonka tehtävänä on järjestää toisen asteen ammatillista koulutusta Keski-Suomessa.</p> <p>Jämsän ammattiopiston Paussipaikka on ohjaus- ja tukipalveluihin kuuluvaa toimintaa ja se järjestää toiminnallista tukea ja ohjausta opiskelun etenemiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Paussipaikan ohjauksen moninaisuudesta erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen tukemisessa. Opinnäytetyö toteutettiin teorialähtöisenä kvalitatiivisena kyselytutkimuksena Paussipaikan opiskelijoille sekä verkostoyhteistyön toimijoille. Syventävää tietoa kerättiin ryhmähaastatteluna, joka toteutettiin ammattiopiston henkilöstöstä valikoiduille viidelle henkilölle.</p> <p>Opinnäytetyön aineistoa analysoitiin kvalitatiivisesti ryhmittelemällä teemoittain Paussipaikan opiskelijoiden antamat kirjalliset palautteet vuosilta 2016-2017 ja yhteistyöverkostolta kerätyt palautteet keväältä 2016 sekä huhtikuussa 2017 toteutetut ryhmähaastattelun aineistot. Palautekyselyiden ja haastattelun kautta saatu tieto analysoitiin teemalähtöisesti.</p> <p>Tuloksia tarkastellessa voidaan todeta sekä opiskelijoilta että yhteistyöverkostolta eri tavoin kerätyssä palaute- ja haastatteluaineistossa olevan yhteneväisyyksiä. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden havaittiin tarvitsevan yksilöllisiä opiskelusuunnitelmia ja –ratkaisuja, joita Paussipaikka voi tarjota monipuolisien ohjausmenetelmien ja monikanavaisen toiminnan kautta. Ohjaukseen sisältyy erilaisien medioiden, materiaalien ja vaihtelevan toiminnan keinot. Kehittämisen kohteeksi nousi kysymys siitä, miten henkilöstö aktivoituisi toimimaan yhteisöllisemmin opiskelijoiden ohjausprosessin eri vaiheissa oikeanaikaisen ohjauksen ja tuen mahdollistamiseksi.</p>		
Avainsanat Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat, erityisopetus, ohjausmenetelmät, osallistava toiminta, toiminnallinen tuki ja ohjaus, oppimisen haasteet, monialainen yhteistyö		
Muut tiedot		

Author(s) Rannos, Heidi-Johanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date Month Year Language of publication: Finnish
	Number of pages 50	Permission for web publication: x
Title of publication The Pause Place of Jämsä Vocational College Functional counselling and support for learning		
Degree programme Rehabilitation Counselling		
Supervisor(s) Kristiina Juntunen, Teppo Karapalo		
Assigned by Jyväskylä Municipal Federation of Education, Jämsä Vocational College		
Description <p>The Jämsä Vocational College is a part of the Jyväskylä Municipal Federation of Education (JAO), and its objective is to organise secondary vocational education in Central Finland. The Pause Place of the College is part of the school's guidance and counselling operations. The Pause Place provides functional support and guidance for the enhancement of the students' learning as well as special support for the promotion of their participation.</p> <p>The objective of the thesis was to generate information about the versatile guidance of the Pause Place in supporting the learning of students in need of special support. The thesis was implemented as a qualitative survey with the students of the Pause Place and the workers of the network community. Data was collected with a group interview that was conducted with five persons selected from the college staff.</p> <p>The data of the study was analysed qualitatively. The written feedback given by the Pause Place students in 2016 and 2017, the 2016 feedback from the cooperation network and the data from the group interviews of April 2017 were grouped under themes. The feedback and the interview data were analysed based on themes.</p> <p>Based on the results, it can be stated that there were convergences between the different sets of the feedback and interview data. The students in need of special support were found to need individual study plans and solutions. One provider of these could be the Pause Place with its versatile guidance methods and multiple operations that include the use of different media, materials and tailored solutions. A development target raised by the study was the question of how to further activate the staff to join forces in the different stages of the students' guidance process, which would facilitate a timely guidance and support.</p>		
Keywords/tags (subjects) students in need of special support, special education, guidance and counselling methods, functional support and guidance, learning challenges, multidisciplinary community		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Paussipaikka.....	4
3	Erityistä tukea tarvitsevat oppijat	8
	3.1. Nivelvaiheen ohjaus	8
	3.2. Erityistä tukea tarvitsevien ohjaus ja opetus	9
4	Ohjausmenetelmät – ja opiskelijan aktivointi.....	12
	4.1. Kuntouttavat ohjausmenetelmät	15
	4.2. Uusia työkaluja ohjaukseen.....	17
	4.3. Toimintaa ohjaavat lait ja asetukset	20
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	24
6	Aineiston keruu ja analyysi	25
7	Tulokset	28
	7.1. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.....	29
	7.2. Ohjauksen moninaisuus	31
	7.3. Monialainen yhteistyö.....	33
	7.4. Kehittäminen	35
8	Pohdinta.....	36
	8.1. Ajatukset päätuloksista	37
	8.2. Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys.....	38
	8.3. Jatkotutkimustarpeet	40
	Lähteet	41
	Liitteet.....	44

Kuviot

Kuva 1. Valokuva Paussipaikasta	4
Kuva 2. Paussipaikan monialainen yhteistyöverkosto	7
Kuva 3. Opiskelijälähtöisyys	30
Kuva 4. Moninainen ohjaus	32
Kuva 5. Ohjaus eri ympäristöissä oppimisen mahdollistamiseksi.....	33
Kuva 6. Ohjauksen moninaisuus, monialainen yhteistyö & kehittäminen	35

Taulukot

Taulukko 1. Valtakunnalliset läpäisyluvut	19
Taulukko 2. Teema-alueet jaoteltuna neljän pääotsikon alle.....	29

1 Johdanto

Yhteiskunnassamme on meneillään merkittävä muutoskausi ammatillisen koulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskien. Ammatillisen koulutuksen reformi muuttaa ammatillisen koulutuksen järjestämisen sekä toteuttamisen muotoa ja sen myötä aikuisille ja nuorille suunnatut tutkinnot yhdistyvät. Ammatillisen koulutuksen tarkoitus on tarjota elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia niin nuorille kuin aikuisille. Nyt koulutuksen järjestäjien pohdittavana on, kuinka ammatillinen koulutus mahdollistetaan eri ikäisille ja erilaisilla oppiville opiskelijoille.

Jämsän ammattiopisto on osa Jyväskylän koulutuskuntayhtymää, joka järjestää toisen asteen ammatillista koulutusta Keski-Suomessa. Jämsän ammattiopistossa opiskelee noin 600 nuorta sekä 600 aikuisopiskelijaa.

Tulevaisuudessa jokaisen opiskelijan oppimista tarkastellaan yhtä tarkemmin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjän rahoitusperusteisuus muuttuu ja osa opetuksen järjestämiseen käytetystä rahasta maksetaan koulutuksen järjestäjälle eli Jämsän ammattiopistolle vasta opiskelijan oppimisesta saavutetusta tuloksesta eli hyväksytystä arvioinnista.

Ammatillisen koulutuksen muutokset ovat merkittävä peruste tarkastella Jämsän ammattiopiston tarjoamia tukipalveluita ja niiden muotoja, joista toiminnan tarkastelun ja arvioinnin kohteeksi on valikoitunut Paussipaikka.

Opinnäytetyössäni perehdyttiin ensisijaisesti erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden haasteisiin sekä erilaisiin oppimista mahdollistaviin ratkaisuihin, joita Paussipaikka toimintaympäristönä ja tukimuotona tarjoaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille Paussipaikan monipuoliset, kokonaisvaltaiset tukimahdollisuudet. Toiminnan onnistumisen turvaa moniammatillinen, joustava yhteistyö.

2 Paussipaikka

Paussipaikka on yksi Jämsän ammattiopiston ohjaus- ja tukipalveluiden muoto, jota voisi kuvata pajamaiseksi toimintaympäristöksi. Paussipaikka toimii vaihtoehtoisena oppimisympäristönä erilaisia toimintamalleja ja -tapoja hyödyntäen pienryhmässä, pari- tai yksilötyöskentelynä. Paussipaikan fyysisenä tukikohtana toimii sosiaali- ja terveystalon rakennuksessa yksi pienluokka, joka on sisustettu viihtyisäksi ja helposti muokattavaksi.

Kuva 1. Valokuva Paussipaikasta

Paussipaikan toiminta ei ole sidottu fyysiseen tilaan. Opiskella voi esimerkiksi alan työsalissa, muissa koulun tiloissa tai kokonaan toisessa ympäristössä. Lisäksi käytössä on ammattiopiston autot, jotka mahdollistavat niin paikkakunnalla kuin tarvittaessa kauempanakin toteutuvat tutustumiskäynnit, retket ja erinäisen harrastemahdollisuudet, opiskelijoiden mielenkiinnon mukaisesti. (Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jämsän ammattiopisto, 2017. Paussipaikan esite).

Paussipaikalla työskentelee kokopäiväisesti yksi oppimisenohjaaja. Hänen vastuullaan on toiminnan suunnittelu, käytännön toteutus sekä ohjaus, opiskelija-asioiden raportointi ja monialainen, opiskelijalähtöinen yhteistyö. (JAO, 2017. Paussipaikan esite).

Paussipaikan toiminnassa on käytössä erilaisia ohjausmenetelmiä, joita ovat positiivinen psykologia ja holistinen opiskelijakeskeinen ohjaus. Nämä menetelmät ovat toiminnan ydin, jota tukevat yksilön vahvuuksien tunnistaminen motivaation ja erilisten ryhmätilanteiden tukemiseksi ja vuorovaikutustilanteiden mahdollistamiseksi. Arjen hallinnan asioihin kuuluu opiskelijan tekemien valintojen käsittely ja pohdinta sekä erilaisien asioiden ja päätösten vaikuttamisen miettiminen tämänhetkiseen opiskeluun ja oppimiseen sekä pidemmällä aikavälillä tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Asioiden käsittelyssä tärkeitä on ohjaajan tuki ja opiskelijan tuntemus, opiskelijan ja ohjaajan välinen luottamussuhteen rakentuminen.

Lisäksi ohjauksessa hyödynnetään monia mahdollisuuksia ja materiaaleja niin sosiaalista mediaa kuin kynätyöskentelyä ja kaikkea siltä väliltä. Käytössä on monipuolinen atk-välineistöä, kuten tietokoneita, kameroita, lpadeja, älytykki ja valkotaulu. Erilainen ja vaihtoehtoinen toiminta Paussipaikalla on välineiden ja tavaroiden puolesta mahdollista. Tämä pajamainen toiminnan malli vastaa ammatillisen koulutuksen tarpeisiin.

Toiminnallinen ohjaus voi tarkoittaa esimerkiksi sosiaalisten vuorovaikutustaitojen vahvistamista eri menetelmiä soveltaen. Yksi suosituksi tullut menetelmä on älytykin kautta heijastetun Älypää internet pelisivuston erilaisien pelien pelaaminen. Pelaaminen on aluksi ohjaaja vetoista, mutta tavoite on saada opiskelijat pelaamaan peliä keskenään, keskustelemalla toistensa kanssa. Toiminta vaatii ohjaajalta heittäytymistä, luovuutta sekä opiskelijoiden yksilöllisten haasteiden tuntemusta, jotta toiminnan voi suunnitella opiskelijoille sopivaksi ja eri taitoja kehittäväksi.

Paussipaikalla työskentelevä oppimisenohjaaja osallistuu jokaisen Paussipaikalle ohjautuvan opiskelijan aloitus-, väli- ja loppupalavereihin, joissa määritellään ja arvioidaan opiskelijan sen hetkinen tilanne, tavoitteet, suoritettavat kurssit ja mahdollinen muu tiedossa oleva yhteistyön tarpeellisuus talon sisäisten ja/tai ulkopuolisten verkostotoimijoiden kanssa. Väli- ja loppuarvioinnin tarkoituksena on seurata jokaisen opiskelijan yksilöllisen opinpolun etenemistä sekä tarkastella opiskelijalle tarjottujen ohjaus- ja tukipalveluiden toimivuutta ja riittävyttä. Paussijakson loppuessa ohjaaja antaa opiskelijalle yksilöllistä palautetta tämän itselleen asettamien tai ohjaushenkilöstön määrittelemien tavoitteiden mukaisesti vahvuuksia korostaen ja orastavien taitojen kehittymistä tukien.

Paussipaikalla on mahdollista muun muassa pelata, maalata, askarrella ja lukea sanoma -ja aikakauslehtiä. (JAO, Jämsän ammattiopisto, 2017. Paussipaikan esite).

Paussipaikan yhteistyöverkosto

Paussipaikan yhteistyöverkosto on laaja-alainen ja muuttuva, jokaisen opiskelijan kokonaisvaltaisesta elämäntilanteesta riippuvista tekijöistä johtuen.

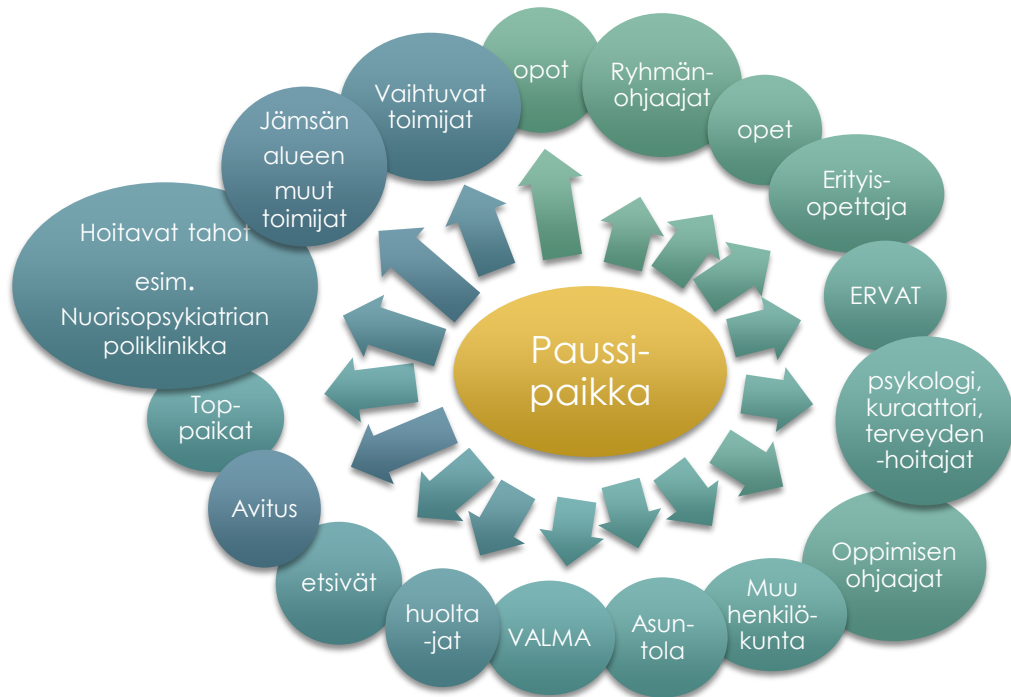
Paussipaikan yhteistyöverkoston eri toimijat voidaan luokitella toiminnan näkökulmasta kahteen luokkaan: sisäiseen- ja ulkoiseen verkostoon. Eri verkostojen toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyön tarve vaihtelee opiskelijan tavoitteiden mukaan.

Ammattiopiston sisäiseen yhteistyöverkostoon kuuluvat:

- opinto-ohjaajat (OPOT)
- erityisopetuksesta vastaavat opettajat (ERVAT)
- erityisopettaja
- opettajat
- oppimisenohjaajat
- koulutuspäälliköt
- rehtori
- muu koulun henkilökunta
- ammatillisen peruskoulutuksen valmentava koulutus (VALMA)
- opiskelijaterveydenhuollon asiantuntijat
 - kouluterveydenhoitajat
 - koulukuraattori
 - koulupsykologi

Ulkopuoliseen yhteistyöverkostoon kuuluvat:

- opiskelijan huoltajat tai muut läheiset
- etsivä nuorisotyö (etsivät)
- hoitavat tahot:
 - mielenterveystoimisto (MTK)
 - nuorisopsykiatria (NUPO)
 - terveyskeskus
- työvalmennussäätiö Avitus
- työssäoppimispaikat
- Jämsän alueen muut toimijat
- ammatilliset erityisoppilaitokset

Kuva 2. Paussi-paikan monialainen yhteistyöverkosto

Paussi-paikka tarjoaa opiskelijalle kokonaisvaltaista ja yksilöllistä tukea sekä ohjausta opiskelu- ja elämänhallinnan taitojen vahvistamiseksi. Sisäisten toimijoiden kanssa yhteistyötä tehdään tiiviisti tarjoten opiskelijoille yksilöllisesti suunnitellut ja opiskelijan erityisen tuen tarpeisiin vastaavien toimijoiden ohjauksesta ja tuesta koostuvat opiskeluratkaisut.

Opiskelijahuollon asiantuntijoiden (terveydenhoitajat, koulupsykologi- ja kuraattori) kanssa tehtävä yhteistyö sisältää pääasiassa opiskelijan kasvuun, kehitykseen, opiskeluun ja vapaa-aikaan liittyviä asioita. (JAO, Jämsän ammattiopisto. Opiskelijaterveydenhuolto).

Paussi-paikan ohjaajan työhön kuuluu tiivis yhteydenpito opiskelijoihin. Yhteydenpito toteutuu teksti- ja WhatsAppviesti, puhelu, Wilma-viesti, Facebook -yhteydenpidon kautta. Ohjaaja on yhteistyössä opiskelijan huoltajiin tarvittaessa ja yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden kohdalla, mikäli opiskelija on antanut luvan yhteydenpidolle.

Paussipaikan toiminta mahdollistaa opiskelijan yksilöllisen huomioimisen ja tarpeen vaatiessa opintojen keventämisen opiskelijan tukemisen ja jaksamisen edistämiseksi. Tämä vaikuttaa positiivisesti opintojen jatkamiseen ja yksilön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimiseen, mikä voidaan toteuttaa laatimalla yksilöllinen opiskelusuunnitelma.

3 Erityistä tukea tarvitsevat oppijat

Pihan (2004, 24) mukaan yksilön erityisen tuen tarpeen määrittely perustuu aina arviointiin tai diagnoosiin. Tärkeätä on myös löytää yksilön eli oppijan vahvuudet, joiden kautta on mahdollista löytää ”kompensoivien keinojen valikko”. Kompensoivat keinot mahdollistavat heikompien taitojen korvaamisen toisella tai usemmalla taidolla, tekemisen mahdollistamiseksi. (Piha 2004, 24).

Erityistä tukea tarvitsevilla oppijoilla tarkoitetaan opiskelijoita, jotka tarvitsevat erityistä tukea esimerkiksi lukemisen vaikeuksissa, matematiikassa, työssäoppimisessa tai itsenäisessä elämässä. (Honkanen, Kaikkonen & Kotila 2008, 76).

Opiskelijat, joilla on heikko motivaatio, ovat usein väsyneitä koulumaiseen työskentelyyn, kun opiskelupäivä on jaoteltu useisiin eri oppitunteihin ja kurssiarviointi pohjautuu pääasiassa kokeessa pärjäämiseen. Tämän vuoksi opiskelija, jolla on oppimisvaikeuksia, kokee usein yhteisten tutkinnon osien (YTO) opinnot erittäin raskaana, mikä vaikuttaa heikentävästi yleiseen opiskelumotivaatioon. (Hirvonen, Muuronen 2014, 34-35).

Sointu, E., Virtanen, T., Lappalainen, K. ja Hotulainen, R. (2017, 112) mukaan (Hotulainen, Lappalainen, Sointu, 2014) toteavat osalle opiskelijoista olevan vaikeata omien vahvuuksien löytäminen ja tunnistaminen, mikä heijastuu negatiivisena opiskelumotivaationa sekä opintoihin kiinnittymisenä.

3.1. Nivelvaiheen ohjaus

”Jääminen peruskoulun jälkeen tyhjän päälle voi sysätä nuoret syrjäytymiskehityksen alkuun.” (Kiiveri, Peltomaa ja Toivanen 2014, 83).

Kiiverin, Peltomaan ja Toivasen (2014, 83) mukaan perusasteen ja toisen asteen välinen nivelvaiheen työ on merkittävä syrjäytymistä ennaltaehkäisevän työvaihe, jossa korostuu niin yläkoulun henkilöstön tekemän työn tulokset suhteessa nuoren omaan näkemykseensä omasta osaamisesta. Joustava ja realistinen tiedonvaihto mahdollistaa vastaanottavan tahon eli ammatillisen koulutuksen saaman ennakkotiedon tulevista opiskelijoista ja heidän haasteista. Tämän Kiiveri ym. toteaa olevan yksi ohjauspalveluiden toimivuuden mittari yhteistyön ja tiedonvaihdon onnistumista arvioi-
dessa.

Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta tärkeitä on tunnistaa ja hyväksyä ohjautuvien opiskelijoiden taustatiedot. Niiden huomioiminen ja tarvittava keskustelu sekä puutuminen opiskelijalle opiskelusuunnitelmaa toteutettaessa, mahdollistaa realistisemman opintojen aloituksen ja tarvittavien ohjaus- ja tukimuotojen tarjoamisen opintojen alusta alkaen. (Kiiveri ym. 2014, 84).

Oppilaat, joiden päättötodistukset kertovat heikosta koulumenestyksestä ja joiden taustoissa voidaan todeta kasvuympäristön, elinolojen sekä muiden kasautuvien tekijöiden negatiiviset vaikutteet, ovat selvästi uhka syrjäytymiskiirteen mahdollisuudelle. Pettymykset, epäonnistumiset ja huono itsetunto on usein hatara pohja nuoren suuntautuessa jatko-opintoihin. Myös opiskelumotivaatio sekä opiskelumenestys ovat koetuksella ja vaatii nuorelta isoja ponnistuksia. Näiden seurauksesta Kiiveri ym. (2014, 84) toteaa opintojen aloittamisen sekä keskeyttämisriskin olevan merkittävän isot. Panostamalla opintojen aloittamisvaiheessa myönteiseen ohjaukseen, voidaan saada aikaan opiskelijan positiivinen suhtautuminen ja kiinnostus opintoihin. (Kiiveri ym. 2014, 84).

3.2. Erityistä tukea tarvitsevien ohjaus ja opetus

Jokaisen ihmisen tulisi voida kouluttautua mahdollisimman pitkälle ja saada tarvitsemaansa tukea vian, vamman tai sairauden johdosta. Tämä on yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisimmistä piirteistä. Kaikkia ikäluokkia koskeva koulutuksen periaate korostuu myös toisella asteella. Lisäksi pyrkimyksenä ontarjota kaikille peruskoulun päättäneille jatkokoulutusmahdollisuus koulutustakuun mukaisesti. (Björn, Savolainen & Jahnukainen 2017, 48).

Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada riittävästi henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta opintojensa ohella. Oppilaitoksen tulee huolehtia erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia (esimerkiksi lukihäiriö), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. (OPH. Ammattiin opiskelevien opinto-ohjaus).

Hirvonen ja Muuronen (2014, 35) toteavat ammatillisten erityisopettajien työtä koskevassa tutkimuksessaan, että erityisopettajat pääsivät listaamaan hyvän oppimisympäristön tekijöitä niin oppilaitoksen rakenteellisesta, pedagogisesta sekä (erityis)opettajan työn näkökulmasta käsin. Rakenteellisesti he kokivat tärkeiksi yksinkertaisuuden, pienet ryhmäkoot ja ryhmän pysyvyyden. Pedagogiikan osalta tärkeiksi nousivat joustavat mahdollisuudet, vaihtelevat pedagogiset ratkaisut sekä opetuksen kiireettömyys ja toiminnallisuus. Opetuksen roolia tarkasteltaessa havaittiin suoran vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen olevan tärkeitä nuorille. Lisäksi oleellisiksi osiksi opettajan työtä koettiin opiskelijan yksilöllisten tarpeiden tunnistamisen tärkeys kun taas haasteiksi toimintaympäristössä olevat hierargiset ristiriidat. (Hirvonen ja Muuronen 2014, 35).

Lämsän (2017, 42-43) mielestä opettajan tyyli ja temperamentti vaikuttavat siihen, millaisia opetusmenetelmiä opettaja käyttää opetuksessa ja kuinka hän kohtaa erilaiset opiskelijat. Opettajan ja opiskelijan temperamentin sekä tyylin ollessa samankaltaisia, on heidän todennäköisemmin helpompi ymmärtää toisiaan. Erilaisten opiskelijoiden kasvun tukeminen ja ohjaus, vaatii opettajalta opiskelijoiden yksilöllistä hyväksymistä ja oikein ymmärtämistä. Opettajan on muistettava opettaessaan, että opiskelijat ottavat tietoa vastaan ja oppivat hyvin eri tavoin. Opettajan hyödyntäessä opiskelijoiden erilaisia tyylejä tuntityöskentelyn aikana esimerkiksi yhteistoiminnallisessa oppimisessa, jossa opiskelijat pääsevät käyttämään erilaisia tyylejä, omien vahvuusalueidensa mukaisesti. (Lämsä 2017, 42-43).

Opettaminen suhteessa ohjaamiseen

Lämsä (2017, 207-209) esittää ajatuksensa opettajuudesta kysyessään ”*onko opettaminen sitten kiellettyä vai eikö sitä enää arvosteta?*”

Lämsän mielestä enemmänkin olevan kyse siitä, kuinka opettamisen ja ohjaamisen käsitteet määritellään. Hän näkee ohjaamisen olevan keskeinen osa opettamista, eikä suinkaan näe niiden olevan toisiaan poissulkevia työrooleja. (Lämsä 2017, 207).

Ohjaamisen Lämsä (2017, 207-209) kuvaa kuitenkin moniulotteiseksi prosessiksi, joka avaa oppimisen ohjaamisen moninaisuutta. Kun ajatellaan oppimisen ohjausta laajana käsitteenä, se on voidaan kuvata kokonaisvaltaiseksi ja suunnitellusti toteutetuksi ohjaukseksi, joka kehittää opiskelijan omaa ajattelua ja oppimisprosessia. (Lämsä, 207-209).

From ym. (2012, 118) toteavat tukea tarvitsevan lapsen, nuoren, aikuisen sekä ikäihmisen muuttuvan näkymättömäksi, jos yksilöä ei huomioida. Silloin jäljellä jää vain tuen tarve, mitä ei voida tukea ilman yksilön fyysistä ja henkistä läsnäoloa. From esittääkin kysymyksen *”Onko toimija ja osallistuja tukea tarvitseva yksilö vai häntä kasvattava, hoitava, opettava tai ohjaava ammattilainen?”*

Oppimisen haasteet

Soinnun, Virtasen, Lappalaisen ja Hotulaisen (2017, 112) mukaan (Hotulainen & Lappalainen 2009; Lavikainen ym. 2006; Nurmi 2011; Sipilä, Keskilä & Martikainen 2011) koulussa pärjäämisen, kouluttautumattomuuden ja työttömyyden taustalla voidaan usein havaita hyvin monenlaisia tekijöitä, joista yksi on eriasteiset tuen tarpeet.

Soinnun ym. (2017,111-112) mukaan erilaiset tuen tarpeet voivat ilmetä erilaisina oppimisvaikeuksina, joita ovat eriasteiset matemaattiset, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmat sekä sosiaalisten taitojen vaillinaisuus. Mikäli opiskelijalla on tuentarpeita korostetusti esille voivat nousta epäonnistuminen, erilaisten taitojen puute sekä heikkous, mikä heijastuu myös omien vahvuuksien tunnistamisen vaikeutena.

Aron (2014, 101) mielestä erityiset oppimisvaikeudet ja motivaatio ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Heikko lukutaito ja muut oppisessa olevat hankaluudet näkyvät jo varhain peruskoulussa huonona motivoitumisena tehtävien tekemiseen sekä käsityksenä omasta oppimisesta. Nämä tekijät alkavat vaikuttaa yksilön minäkuvan rakentamiseen jo varhaisessa vaiheessa peruskoulun ensimmäisillä luokilla.

Opiskelijan motivoitumiseen ja opinnoista selviytymiseen vaikuttavat heidän oma kykynsä tunnistaa vahvuuksiaan sekä kiinnittyä kouluun. Soinnun ym. (2017, 111) mielestä myönteinen minäkäsitys, tietoisuus omasta osaamisesta ja selviytymisestä vaikuttavat merkittävästi myös opiskelijan oppimiseen. Näin ollen he näkevät myös varhaisen puuttumisen ohessa tärkeäksi havainnoida ja vahvistaa yksilön selviytymistä sekä hyvinvointia. Sointu ym. (2017, 111) mukaan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (OPH 2014) korostetaan yksilön vahvuuksien löytämisen tärkeyttä, millä nähdään olevan vahva yhteys kouluun kiinnittymiselle ja oman paikkansa löytämiselle.

Tunneperäistä kiinnittymistä kannattelee myös ryhmään kuulumisen tarve, jota vahvistaa ryhmän sisäinen ilmapiiri ja opiskelijoiden keskinäiset suhteet toisiinsa. (Sointu ym. 2017, 121).

Oppimista edistävät toimet

Honkanen, Kaikkonen ja Kotila (2008, 81) toteavat oppijoiden positiiviset kokemukset toimintaympäristön turvallisuudesta, yhdeksi merkittävimmistä oppimisen mahdollistamiseksi. Oppijoiden kokeman turvattomuuden tunteen he kertovat lisäävän haastavan käyttäytymisen määrää. Puukari ja Parkkinen (2017, 35) toteavat, että opiskelijan aito ja luotettava kohtaaminen, nuoren elämän kokonaisuudesta keskusteleminen sekä uusien kokemusten jakaminen opiskelun aloittamisvaiheessa synnyttää turvallisuuden tunnetta sekä vähentää epävarmuutta.

Muita oppimista edistäviä toimia ammatillisessa erityisopetuksessa ovat fyysiset ympäristötekijät, ajankulun ja struktuurin hahmottaminen, opiskelijan oman toiminnan ohjauksen tukeminen, opiskelijan oppimisen kannustaminen sekä seurannan ja arvioinnin tärkeys. (Honkanen, Kaikkonen, Kotila 2008, 81-83).

Panostamalla edellä mainittuihin seikkoihin on mahdollisuus suunnata opiskelijoiden energia opiskeluun ja erilaisissa ryhmissä toimimiseen. (Pukari ja Parkkinen 2017, 35).

4 Ohjausmenetelmät – ja opiskelijan aktivointi

Positiivinen psykologia

Martela (2014, 34) kuvaa onnellisuutta psykologisessa tutkimuksessa kolmella tavalla. Ne ovat positiiviset tunteet, elämäntyytyväisyys sekä niiden erilaiset onnellisuusperspektiivit, joilla hän tarkoittaa asioita, jotka katsovat elämässä olevia arvoja ja arvokkuuksia laajemmalti, eikä vain yksittäisien tunteiden kautta.

Tammerho vaatii vettä, valoa ja ravinteita kasvaakseen tammeksi. Samoin lapsi tarvitsee vapaaehtoisuutta, kyvykkyyttä ja yhteenkuuluvuutta kasvaakseen tasapainoiseksi aikuiseksi. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 48).

Soinnun ym.(2017,111-112) mukaan koulupolun tärkeä kivijalka on perusopetus, joka antaa yksilölle valmiudet jatko-opintoihin, myöhempään selviytymiseen sekä hyvinvointiin elämänsä varrella. Lisäksi he katsovat koulunkäyntiin motivoitumiseen ja kouluun kiinnittymiseen vaikuttavan merkittävästi myönteinen käsitys itsestä, omasta osaamisesta ja selviytymisestä. Positiivisen palautteen he uskovat vahvistavan oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä ja sitä kautta auttaa häntä tunnistamaan omat vahvuutensa.

Yksilölliset vahvuudet motivaation ja ryhmätilanteiden tukena

Hotulaisen, Lappalaisen ja Soinnun (2017, 264) mukaan Marshin ja O'Maran (2008) mielestä myönteisen käsityksen saaminen itsestä, kyvystä sekä mahdollisuuksista on oleellinen asia yksilön omakuvan muodostumiselle. Korostuuko koulumaailmassa edelleen ”ongelmakeskeisyys”, kuten vaikeudet, häiriöt, viat ja puutteet.

Hotulaisen ym. (2017, 266) mukaan Pulkkinen (2002) mielestä ”*Kokeakseen jonkin taidon, kyvyn tai minän puolen vahvuudekseen lapsi tarvitsee ennen muuta sitä, että joku hänelle tärkeä ulkopuolinen ihminen tunnistaa taidon ja antaa siitä positiivisen palautteen.*”

Soinnun ym. (2017, 121-122) mukaan nuoren vahvuuksia tunnistava ja niiden tunnistamiseen oppijan kasvattava aikuinen edistää samalla tunnetukisuhteen rakentamista, jossa oppijan vahvuudet muodostuvat suhteessa hänen muihin osaamisalueisiinsa ja siten koettu vahvuus ei ole riippuvainen muiden oppijoiden vahvuuksista. Tällä tavoin tunnistettuna oppijan vahvuus voi kohota tärkeäksi voimavaraksi ja yksilön itsearvostuksen tukijaksi.

Holistinen opiskelijakeskeinen ohjaus

Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli koostuu ohjauksessa hyödynnettävästä yhteistyöverkoston eri tasoille olevista työntekijöistä, jotka muodostavat ohjaustyön kokonaisuuden. Puukarin ja Parkkisen (2017, 37-38) mielestä Lairio, Puukarin (1999) tekemä kuvio koostuu kolmeen tasoon jäsenetystä ohjaustoiminnasta.

Kolmen tason ohjaustoiminnat ovat:

Henkilökohtainen ohjaus, minkä he kuvaavat tarkoittavan psykososiaalista tukea. Sen tarkoituksena on auttaa yksilöä ongelmanratkaisussa, jotka koskevat hänen henkilökohtaisia asioita esimerkiksi itsetuntokysymyksiä, ihmissuhdeongelmia ja/tai jännittämistä.

Koulutus ja uravallinnan ohjaus saada yksilö tunnistamaan omat arvot, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, kehittämistarpeet ja muut tekijät, jotka tukevat häntä löytämään kiinnostavan opiskelualan.

Opiskelun ja oppimisen ohjaus mahdollistaa yksilön tunnistamaan ja löytämään hänelle sopivan oppimistavan ja kehittämään omia taitojaan hyödyntäen erilaisia tapoja, menetelmiä ja mahdollisuuksia erilaisten oppimiskokemusten mahdollistamiseksi. (Puukari ja Parkkinen 2017, 37-39).

Arjen hallinta

Norrenan (2015, 40) mielestä (OPH, 2014, 20) määrittelee arjen taitojen ja itsestä huolehtimisen osa-alueiksi selvästi kolme keskeistä asiaa jotka ovat:

- *vastuu omasta oppimisesta ja tulevaisuudesta*
- *omien ratkaisujen vaikutus muihin*
- *osaava ja vastuullinen kansalaisuus*

Yksilöllisiä tulevaisuuden taitoja tarkasteltaessa itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen osa-alueissa painopiste on itseohjautuvuuden ja kriittisen tiedon arvioimisen osaamisen tärkeydessä, kun taas ryhmään kohdistuvista tulevaisuuden taidoista korostuvat ryhmän keskinäinen riippuvuus sekä sosiaaliset taidot. Tieto- ja viestintäteknologialla koetaan olevan merkityksellinen rooli niin lasten kuin nuortenkin arjessa

sekä kokemusmaailmassa ja sen voidaan sanoa olevan työkalu, jonka käytössä monilukutaito, kriittisyys ja käyttäjän vastuullisuus korostuvat. (From, Koppinen 2012, 41-47).

4.1. Kuntouttavat ohjausmenetelmät

Toiminnallinen osallistuminen

Toiminnallisen osallistumisen aihetta tarkasteltaessa lapsia tutkineen (From 2012, 33) mukaan From (2010) kuvaa tekemäänsä väitöstutkimusta aiheesta *”Että sais olla lapsena toisten lasten joukossa- substantiivinen teoria erityistä tukea tarvitsevan lapsen toiminnallisesta osallistumisesta.”* Väitöstutkimuksessa ryhmänä oli 12 lapsen pienennetty lapsiryhmä, joka todettiin muuntuvaksi lapsiryhmän koon ja tutkimuksen aikana lapsivaihtuneisuuden vuoksi. Tutkittaessa lapsiryhmää löytyi yhteneväisyys lapsen toiminnasta suhteessa hänen osallistumiseensa vaikuttaneista tekijöistä.

Jos lapsi kuvataan osallistujaksi, joka ei kuitenkaan aktiivisesti toimi osana toimintaympäristöään, tunnistamatta ja määrittämättä jäävät vuorovaikutukseen liittyvien tekijöiden lisäksi toiminnallista osallistumista mahdollistavat, edistävät ja rajoittavat yksilölliset, ryhmään liittyvät sekä yhteistyöhön liittyvät tekijät sekä niiden moninaiset suhteet. (From, Koppinen 2012, 33-34).

From (2012, 34) mielestä, kyse on ympäristön ja yhteisön toteuttamasta sosiaalisesta konstruktiosta, jossa lapsi ja nuori toimivat. Saarasen, Kauppisen ja Puusniekan (2006) mukaan sosiaalinen konstruktionismi tarkoittaa sosiaalisen todellisuutemme rakentuvan sosiaalisen ja kielellisen vuorovaikutuksen yhteydestä toisiinsa. Näin ollen he toteavat kielen olevan suhteellinen, käyttäjästä riippuvainen, seurauksia tuottava, mikä mahdollistaa sosiaalisen elämämme.

Toiminnallisen osallistumisen (From, 37-38) kuvaa koostuvan monien tekijöiden yhteissummasta. Parhaiten yksilön, yhteisön, toimintaympäristön ja yhteistyön koko kokonaisuuden nähdään hahmottuvan yhteistyön tekemisessä, jossa kasvatusta, opetus ja kuntoutus nähdään toimivana ja toisiaan täydentävänä kokonaisuutena.

Fromin mielestä jokainen voi tarvita tukea jossain vaiheessa elämäänsä, joista hän nyt tarkasteli lapsuuden ja nuoruuden havaittuja tarpeita. From haastaa vielä lukijansa pohtimaan seuraavia asioita: Näkevätkö *ammattilaiset tuen tarpeen kohdistuvan edelleenkin vain yksilöön, eivätkä huomioi ympäristön ja vuorovaikutuksen merkitystä? Sekä muuttuuko yksilö näkymättömäksi, kun tuen tarve iskee?* (From, Koppiainen, 117).

Sosiaalinen kuntoutus

THL (2015, sosiaalinen kuntoutus) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen tarkoittavan yksilöllisen ja toiminnallisen tuen tarpeen mahdollistavaa palvelua. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita ovat:

- *sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen*
- *syrjäytymisen torjuminen*
- *osallisuuden edistäminen*

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvat myös:

- *sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen*
- *kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittavien palvelujen yhteensovittaminen*
- *valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan*
- *ryhmätoiminta ja tuki vuorovaikutussuhteisiin*
- *muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet* (THL, 2015. Sosiaalinen kuntoutus).

THL (2015, sosiaalinen kuntoutus) määrittelee sosiaalisella kuntoutuksella olevan tarkoitus tukea nuorten sijoittumista esimerkiksi työpaikkaan, opiskelupaikkaan, työpajaan, kuntoutuspaikkaan tai ehkäistä näiden toimien keskeyttämistä.

Kuntoutusportti (2016, sosiaalinen kuntoutus) määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen THL:en mukaisesti, mutta vahvistaa sen suunnittelun ja toteutuksen olevan ensisijaisesti kunnan sosiaalihuollon vastuulla vahvaa yhteistyötä tehden kunnan terveydenhuollon, opetustoimen ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa.

Kuntien järjestettävä sosiaalisen kuntoutuksen palvelu voidaan toteuttaa ja tarjota hyvin eri tavoin, kunnasta riippuen. Järjestöillä ja muilla toimijoilla nähdään olevan merkittävä rooli palveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä. (Kuntoutusportti 2016, sosiaalinen kuntoutus).

4.2. Uusia työkaluja ohjaukseen

Työkalu opetuksen suunnitteluun ja tiedon välitykseen

Eri toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja opiskelijan osaamisen arviointiin toivotaan toisinaan työkaluja ja yhteistä kieltä monen eri toimijan opetuksesta, ohjauksesta ja palvelusta koostuvan kokonaisuuden jäsentämiseksi, laadun arvioimiseksi sekä taitojen edistämistä parantavia tapoja yhteisöllisesti suunniteltaessa.

Norrena (2015, 63- 65) toteaa, että kansainvälisen ITL- tutkimus- ja kehittämishankkeen (Innovative Teaching and Learning, 2009-2012) tarkoituksena oli tarkastella tulevaisuuden taitojen edistämistä eri koulutusjärjestelmämme tasoilla. Norrena kertoo

olleensa hankkeessa vastuullisena tutkijana. ITL- tutkimuksen tavoite oli kehittää tutkimustyökaluista opettajille ammatilliseen kehittymiseen soveltuvia työkaluja. ITL- tutkimuksessa valituksi tuli viisi keskeistä taitoaluetta:

- *yhteistoiminta*
- *tiedon rakentaminen*
- *tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen*
- *itsesäätely*
- *ongelmanratkaisu* (Norrena 2015, 63- 65).

Näiden edellä mainittujen taitoalueiden havaittiin olevan mahdollisimman yleissivittäviä ja siksi helposti sovellettavissa eri ikäryhmissä sekä oppiaineissa. Arviointi tapahtuu numeroasteikolla 1-4, mitä suurempi numero on sitä edistyneemminkin arvioitava toimii kyseisellä taitoalueella. Työkalu myös mahdollistaa yhteisen kielen opiskelijoiden taitotason kuvaamiseen eri toimijoiden välillä sekä opetuksen, laadun kuin tulevaisuuden taitojen kartoittamisen välillä. (Norrena, 63-65).

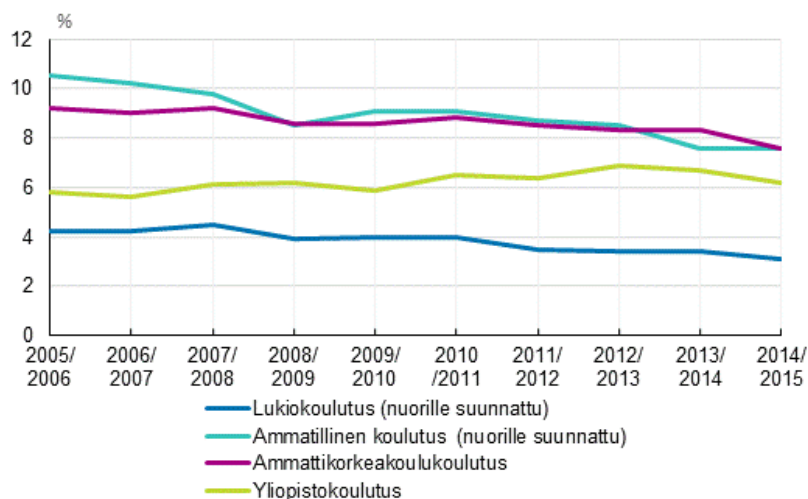
Huoliprosessi

Jyväskylän koulutuskuntayhtymän ja Jämsän ammattiopiston Huoliprosessin (2017) tarkoituksena on jäsentää opiskelijoiden ohjausprosessia. Huoliprosessia on täsmennetty nopeammin eteneväksi. On puuttuttava heti, kun huoli opiskelijasta on herännyt. Tällä pyritään vähentämään pitkittyneitä ohjausprosesseja ja keskittymään oikeanaikaiseen ohjauseen. Huoliprosessi on tarkoitus ottaa käyttöön lukuvuoden 2017-2018 alusta lähtien. (JAO, 2017. Huoliprosessi).

Läpäisyluvut

Läpäisyohjelman taustalla on koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (KESU 2011-2016). Ammatillisen koulutuksen keskeytysaste on vähentynyt, mutta edelleen keskeytysluvut ovat suuria. Läpäisyohjelman arviointiraporttissa todetaan, että läpäisyaste ei ole pienentynyt suunnitelman mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma on yhteishanke, johon kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus sekä koulutuksen järjestäjät. (Ahola, S., Saikkonen, L., & Valkoja-Lähteenmäki, L. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, arviointiraportti).

Taulukko 1. Valtakunnalliset läpäisyluvut

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma on ollut osa koulutustakuun toteutusta. Ohjelmassa on kohdistettu ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille neljän vuoden aikana (2011–2014) yhteensä 16 miljoonaa euroa valtionapuna. Ohjelman loppuvaiheessa mukana on ollut 25 hanketta, 55 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Tehostamisohjelma ulottuu vuoden 2015 loppuun saakka. (Ahola, S., Saikkonen, L., & Valkoja-Lähteenmäki, L. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, arviointiraportti).

4.3. Toimintaa ohjaavat lait ja asetukset

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen yleisimpiä ohjaus- ja opetustyötä ohjaavia lakeja ovat Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), Lastensuojelulaki (417/2007) sekä Sosiaalihuoltolaki (1301/2014).

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen kulmakiviksi voisi kuvata eri lakeja ja asetuksia koulutuksen järjestämisestä ja järjestäjää koskevista vastuista. Lait tukevat toinen toistaan erilaisissa tilanteissa lain asetuksessa määriteltyä momentteihin kirjattuja määräyksiä noudattaen.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/ 1998)

Asetuksessa (787/2014 2 §) määritetään koulutuksen tavoitteeksi vastata työelämän tarpeisiin kohottamalla koko väestön ammatillista osaamista, tukemalla elinikäistä oppimista ja edistämällä työllisyyttä ja yrittäjyyttä.

Saman lain asetuksessa (246/2015 5§) määritellään ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena olevan antaa opiskelijoille perustu tutkinnon vaatima osaaminen ja ammattitaito sekä tukea kehitystä ja kasvua yhteiskunnan jäseneksi kasvamisessa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Uusi Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014, jonka jälkeen lakiin on tullut uusia asetuksia (274/2015 23 §) koskien vaitiolovelvollisuutta ja salassapitoa sekä koskien Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, opiskeluhuoltosuunnitelmaa ja opiskeluhuoltoryhmiä laissa tarkemmin määritellyin osin (1501/2016 7§, 12§, 13§ ja 14§).

Asetuksessa 1501/2016 7§ määritellään ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden parissa olevan kuraattorin kelpoisuusvaatimuksia sekä sosiaalihuoltoon kuuluvien ammattihenkilöiden eli kuraattorin- ja psykologin palveluiden järjestämistä.

Asetuksen 12 §:ssä määritetään kunnan alueella olevien oppilaitosten oppilashuollon palveluiden toteutumisen määrittämisestä Lastensuojelulain mukaisesti (417/2007 12 §).

Asetuksen 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjällä on vastuu opiskeluhuollon toteutumisesta, arvioinnista sekä kehittämistä varten laaditusta opiskeluhoitosuunnitelmasta. Suunnitelman tekeminen on määritelty tehtäväksi yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelma voidaan tehdä myös yhteiseksi kahden tai useamman oppilaitoksen kesken.

Asetuksen 14 §:n mukaan opiskelijahuoltoryhmä on oppilaitoskohtainen ja sitä johtaa koulutuksen järjestäjän nimittämä henkilö.

Asetuksen 4 § määrittää yhteisöllistä opiskelijahuoltoa seuraavasti:

Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhooltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (L 1501/2016 4 §).

Laki Ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998)

246/2015 laki uudistetuna

Koulutuksen tavoitteet (5§)

Määritellään erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle järjestettävästä koulutuksesta sekä kuntoutuspalveluiden tuottamasta kuntoutuksesta tehtävästä yhteistyöstä. Asetuksessa korostetaan koulutuksen järjestäjän ja kuntoutuspalveluiden tuottajan välisen yhteistyön tekemisen tärkeydestä edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusprosessia koulutuksen aikana. (L 630/1998 5§).

Asetuksen 6 §:ssä tarkoitetaan Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa (TELMA) koulutusta, minkä tavoitteena on kuntouttava toiminta. Kuntoutussuunnitelma laaditaan yhdessä kuntouttavan tahon ja oppilaitoksen yhteistyönä.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain Asetuksen 6 §:ssä määritellään opetussuunnitelman mukaisesti järjestettävällä opiskeluhuollolla toimintaa, millä pyritään tukemaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia, terveellistä sekä turvallista oppimisympäristön toteutumista ja ennalta ehkäistä syrjäytymistä. Lisäksi opiskeluhuollolla tuetaan oppimista tunnistaen, lievittäen ja ehkäisten oppimisen esteiden syntymistä ja oppimisvaikeuksista tai muista ongelmista tulevien haasteita. Tarkemmin oppilaitoskohtaisista tukitoimista määritellään koulutusta koskevissa laeissa ja niiden asettamien ehtojen mukaisesti laadituissa opetussuunnitelmissa. (L 1287/2013 6§).

Jämsän ammattiopiston erityisen tuen suunnitelma

Jämsän ammattiopiston (JAO) erityisen tuen ja erityisopetuksen suunnitelmassa määritetään tuen olevan erityisiä opiskelujärjestelyitä ja/tai ohjausta. Tarkoituksena on tukea opiskelijaa tunnistamaan omat vahvuutensa ja hyödyntämään niitä opintojen aikana hänen itseluottamustaan kasvattaen. Opiskelijalle, jolla koetaan olevan oppimiseen tai opiskeluun liittyviä vaikeuksia, suunnitellaan yksilöllinen opinpolku. Opiskelua tuetaan sopivilla pedagogisilla ratkaisuilla ja opetusta ja opiskelua tukevilla keinoilla. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ja henkilökohtainen opiskelu- ja urasuunnitelma (HOPS) määrittelevät opiskelijalle tarjotut ja mahdollistetut erilaiset tukimuodot. (Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jämsän ammattiopisto. Jämsän ammattiopiston erityisen tuen ja erityisopetuksen suunnitelma. 2016).

JAO:n opiskeluhuollon suunnitelman mukaan opiskelijahuolto edellyttää moniammatillista yhteistyötä. JAO:ssa opiskeluhuolto toteutuu kolmiportaisesti, minkä mukaan opiskeluhuoltoryhmät toimivat kuntatasoisina opiskeluhuollollisina ohjausryhminä, oppilaitoskohtaisina opiskeluhuoltoryhminä sekä tapauskohtaisesti koottavina asiantuntijaryhminä. Asiantuntijaryhmän koollekutsujana voi toimia oppilaitoksen henkilöstönjäsen. (JAO,2015. Opiskeluhuoltosuunnitelma).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Asetuksen 22 §:ssä määritetään Opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvien tietojen salassapidosta seuraavasti:

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opiskeluhuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa taikka muuta yksittäistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ssä säädetään. (L 1287/2013 22§).

Tätä asetusta noudatettaessa oppilaitoksen henkilökunta ei saa luovuttaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon asiakirjoja eikä muuta yksilöä koskevia tietoja, ellei asetuksen muut kohdat anna siihen oikeutta. (L 1287/2013 22 §).

Lastensuojelulaki (417/2007)

Asetuksessa 1 §:ssä määritellään lastensuojelulain tarkoituksena olevan turvata ja mahdollistaa lapsen turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä tarvittaessa järjestää erityinen suojelu.

Asetuksen kohta 3 a § linjaa ehkäisevän lastensuojelun olevan kunnan järjestämisvastuulla. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu mahdollistuu silloin, kun lapsi tai perhe eivät ole lastensuojelun asiakkaana. Sen tarkoitus vastaa asetuksen 1 §:ää suurimmilta osin, mutta lisäksi tarkoitus on vahvistaa ja tukea vanhemmuutta. Mikäli lapsi tai perhe on jo lastensuojelun asiakas, vastaavaa palvelua järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa.

Asetuksen 25 §:ssä määrätään ilmoittamisvelvollisuudesta siten, että mikäli millä taholla tai toimijalla tahansa tai, jopa yksityishenkilöllä, herää huoli lapsen tai nuoren (0-17 -vuotiaiden) käytöksestä, kotiooloista, turvallisuudesta tai muusta epämääräisestä toiminnasta, on salassapitosäännösten estämättä tehtävä ilmoitus kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Asetus 25 a §:n mukaisesti ilmoitus voidaan toteuttaa myös yhdessä lapsen, nuoren ja/tai huoltajien kanssa yhteistyössä yhteydenotto sosiaalihuollon tuen tarpeen arvioimiseksi, jossa edellytyksenä on, että ilmoitus tehdään viipymättä ja ilmoituksen tekijä ilmoittaa ilmoitukseen johtaneet syyt.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 17 §

Sosiaalihuoltolain 1§ määrittelee lain tarkoituksena olevan hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen. Li-

säksi lain tarkoituksena on edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Tarkoitus on myös parantaa yhteistyötä eri kunnallisten, yksityisten, kolmannen sektorin sekä muiden toimijoiden kanssa edellä mainittujen asetettujen asioiden mahdollistamiseksi.

Sosiaalista kuntoutusta määritetään 17 §:ssä seuraavasti: "Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi."

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

1) Sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen

2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen

3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan; ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin

4) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä. (L 1301/2014 § 17)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selventää ja jäsentää Paussipaikan toimintamallia ja roolia ohjauspalveluiden näkökulmasta Jämsän ammattiopistossa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esille, millaista tukea ja ohjausta tehostetun tuen tarpeen opiskelijat tarvitsevat oppimisen mahdollistamiseksi sekä millä tavoin Paussipaikka tuki- ja ohjauspalveluiden tarjoajana mahdollistaa vaihtoehtoisen oppimisympäristön sekä vaihtelevien ohjaus- ja tukimenetelmien kautta erilaiset oppimismahdollisuudet.

Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössä olivat:

- Millaisia erilaisia ohjausmenetelmiä, -tapoja ja vaihtoehtoja Paussipaikalla on käytössä erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle?

- Millaisia näkemyksiä yhteistyöverkostolla on Paussipaikan toiminnasta ja sen kehittamisestä?

6 Aineiston keruu ja analyysi

Lähestyin opinnäytetyötäni teoriaohjaavan tutkimusmenetelmän kautta, käsittelemällä aiemmin kerättyä opiskelijoiden ja yhteistyöverkoston antamaa palautetta keskenään ja etsimällä yhteneviä teema-alueita, joita löytyi neljä. Teema-alueiden pohjalta laadittiin ryhmähaastattelun avoimet kysymykset, joiden kautta pyrkimyksenä oli saada syventävää tietoa monialaiselle henkilöstölle toteutettavasta ryhmähaastattelusta.

Teoriatiedon etsintä alkoi kirjallisuuskatsauksesta, jossa määritettiin opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä sekä muodostettiin käsitystä opinnäytetyöhön tarvittavan tietopohjan löytymisen laajuudesta ja tiedonlähteistä. Sen jälkeen aloitettiin työn aihealueen rajaaminen. Keskeisimmiksi käsitteiksi nousivat erityinen tuki ja ohjaus, toiminnallinen ohjaaminen, erilaiset ohjausmenetelmät ja -tavat sekä monialainen yhteistyö.

Teoriaosuutta täydentävänä menetelmänä käytettiin opiskelijoiden antamaa kirjallista palautemateriaalia vuosilta 2016-2017, jota lähdettiin systemaattisesti aiempaan teoriatietoon perustuen teemoittelemaan kvalitatiivisesti. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarkoittaa, että tutkijalla ja tutkittavilla on läheinen suhde toisiinsa ja tutkimus kokonaisuudessaan on hyvin kokonaisvaltaista sekä varsinainen tutkimusstrategia on strukturoimaton. Kerätty aineisto on tiedoltaan syvää ja monipuolista. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä käytetty teoriatieto on luovaa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 130-133).

Hirsjärvi ja muut (2009, 182) määrittelevät kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän perustuvan aineiston riittävyteen, kylläisyyteen, josta käyttävät käsitettä saturaatio. Saturaatio tarkoittaa tutkijan aloittaneen työskentelyn päättämättä ennakkoon, kuinka monta palautetta hän kerää tai haastateltavaa hän haastattelee. Silloin aineistonkeruu tapahtuu joustavasti, kunnes tutkimusongelmaan on löytynyt vastauksia ja

uutta tietoa. Aineiston katsotaan olevan riittävä silloin, kun samat asiat alkavat ker-
taantua aineistossa. Tässä tavassa niin sanottu tulos on saavutettu, kunnes aineis-
tosta on saatavilla teoreettisesti määriteltävä tulos. (Hirsjärvi ja muut 2009, 182).

Käytettyä tutkimusmenetelmää kuvataan kartoittavana sekä kuvailevana, mikä kuvaa
hyvin kuvaa opinnäytetyön aihetta ja tutkimuskysymyksen luonnetta.

Tiedonlähteenä käytettiin kohdennettua palautekyselyä sekä keväällä 2017 toteutet-
tua teemahaastattelua, joka toteutettiin ryhmähaastatteluna valikoidulle Jämsän am-
mattiopiston sisäisen yhteistyöverkoston jäsenille.

Palautekyselyinä (liite 1) 11 opiskelijalta ja analysoitiin luokittelemalla kyselyistä saa-
dut vastaukset viiteen ryhmään, minkä jälkeen opiskelijoiden antamia vastauksia ver-
rattiin keväällä 2016 Paussipaikan seitsemältä yhteistyökumppaneille teetettyjen pa-
lautteiden vastauksiin (liite 2). Yhteistyökumppaneilta saatuja vastauksia ovat anta-
neet kaksi ryhmänohjaajaa, kaksi opinto-ohjaajaa, opiskelija työssäoppimispaikan oh-
jaaja, koulupsykologi sekä koulukuraattori. Näiden vastauksien yhteneväisyyksien
pohjalta laadittiin kysymykset teemahaastatteluun (liite 3).

Haastattelu toteutettiin Paussipaikalla perjantaina 21.4.2017 klo 12-13 ja haastattelu
kokonaisuudessaan videokuvattiin painopisteen ollessa keskustelun nauhoittami-
nessa, eikä niinkään keskustelun kuvaamisessa.

Haastatteluun kutsuttiin yhdeksän henkilöä siten, että eri ammattikunnat olivat
edustettuina ja heistä viisi pääsi osallistumaan haastatteluun. Haastatteluun osallistui
kolme ammattiopiston työntekijää ja kaksi sivistystoimen työntekijää. Osallistuvat
ammattikuntien edustajat olivat koulukuraattori, koulupsykologi, projektipäällikkö,
oppimisenohjaaja ja asuntolanohjaaja.

Haastatteluun eivät työesteiden vuoksi voineet osallistua rehtori, koulutuspäällikkö,
erityisopettaja, YTO- opettaja, ammatillinen opettaja, erityisopetuksen vastaava
opettaja (ERVA) eikä opinto-ohjaaja. Kahden viimeksi mainitun osallistumisen es-
teestä saatiin tieto heidän esimieheltään, joten heille ei lähetetty kutsua ryhmähaas-
tattelutilaisuudesta.

Kaikilla haastateltavilla tiedotettiin sähköisellä Wilma-viestillä haastattelun näkökul-
masta ja aineiston keräämisen tapavasta. Heillä oli ennalta ilmoitettu haastattelun

tarkoituksesta eli opinnäytetyöhön tarvittavan aineiston keräämisen tarpeesta sekä saatavan tiedon analysoinnista.

Haastattelukysymyksissä kysyttiin Paussipaikan toiminnasta sekä toiminnan vastavuudesta opiskelijoiden tarpeisiin. Kuntoutuksellisten ohjausmenetelmien näkyvyyttä kysyttiin haastattelussa olleilta ja myös yhteistyön tekemisestä ja kehittämisestä. Haastattelukysymykset liitteenä. (Liite 3).

Haastattelun tarkoituksena oli saada henkilökunnalta näkökulmia opiskelijoiden oppimista ja opiskelua sekä Paussipaikan toimintaa ja kehittämistä koskeviin kysymyksiin. Sen pohjalta on laadittu yhteenveto opiskelijoiden ja henkilökunnan näkemyksistä, erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opiskelun, ohjauksen ja tuen tarpeita tarkastellen. Haastatteluaineisto litteroitiin, jonka jälkeen vastaukset teemoiteltiin. Teemoittelu tapahtui aiemmin tehdyn palautekyselyaineiston teemoittelun mukaisesti ja näin vastaukset saatiin yhtenevästi samojen teemojen alle. Eritavoilla kerätyt palautteet täydensivät ja syvensivät toisiaan, jolloin vastaukset olivat monipuolisemmat sekä erinäkökulmien muodossa käsitelty.

7 Tulokset

Esille nousi yksitoista teema-alueita, jotka on luokiteltu neljään pääryhmään (Taulukko 2). Teema-alueet ovat yksilöllisen opiskelusuunnitelma, tiedottamisen tärkeys, elämän- ja opiskelutaitojen edistäminen, vaihtoehtoinen oppimisympäristö, joustavat ohjausmenetelmät ja oppimistavat, ohjaus ja neuvonta, kirjaaminen ja tiedon jakaminen, ajankäyttö, suunnitelmallinen ja jäsenelty työskentely, ohjausprosessin oikeanaikaisuus, Paussipaikan ohjaajan työnkuvan haastavuuden ja moninaisuuden tunnistaminen.

Tuloksien listaamiseksi teema-alueet on luokiteltu neljään pääryhmään:

- opiskelijälähtöisyys
- ohjauksen moninaisuus
- monialainen yhteistyö
- kehittäminen

Opiskelijoiden eritasoiset palautteet ja haastateltavien erilainen työrooli tuovat monipuolisesti esille teema-alueet, jotka kuvastavat hyvin toisen asteen ammatillisen koulutuksen nykypäivän tilannetta, hyvinkin erilaista ohjauksen ja opetuksen sekä henkilöstön osaamisen sekä asiantuntijuuden tarvetta.

Taulukko 2. Teema-alueet jaoteltuna neljän pääotsikon alle

Opiskelijälähtöisyys	Ohjauksen moninaisuus	Monialainen yhteistyö	Kehittäminen
yksilöllinen opiskelusuunnitelma	vaihtoehtoinen oppimisympäristö	kirjaaminen ja tiedonjakaminen	ohjausprosessin oikeanaikaisuus
tiedottamisen tärkeys	joustavat opetus- ja ohjausmenetelmät sekä oppimistavat	ajankäyttö	Paussipaikan ohjaajan työnkuvan moninaisuuden ja haastavuuden tunnistaminen
elämän- ja opiskelutaitojen edistäminen	ohjaus ja neuvonta	suunniteltu ja jäsenelty työskentely luottamuksellisessa yhteistyössä	

7.1. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tekemisellä, huomioiden opiskelijan tarpeet ja osaaminen, nähtiin olevan merkitys siihen, millaisen kuvan opiskelija on saanut opettajan tai muun oppilaitoksen henkilökunnan suhtautumisesta häneen. Merkitystä on myös sillä, kokeeko opiskelija tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi, saako hän ilmaista oman mielipiteensä ja vaikuttaa opiskeluun koskevan suunnitelman tekemiseen.

Erytystä tukea tarvitsevan opiskelijan kohdalla edellä mainituilla asioilla nähtiin olevan vielä enemmän merkitystä. Myös opiskelijan kokonaisvaltainen tilanne tulee huomioida henkilökohtaisilla opetus- ja ohjausmenetelmillä ja käyttämällä niveltietoa hyödyksi suunnitelmaa laatiessa. Tässä nähtiin olevan hyötyä moniammatillisen asiantuntijatiimin tekemästä yhteistyöstä ja monialaisesti arvioinnista sekä opiskelijälähtöisen suunnitelman tekemisestä ja toteutumisen toistuvasta arvioinnista.

Palautekyselyissä sekä ryhmähaastattelussa ilmeni opiskelijälähtöisyyden moninaisuus, joka osaltaan näkyy opiskelijoiden saamana erilaisena ja eriarvoisena ohjauksena. Eri ryhmäohjaajat painottavat erilaisia asioita. Opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden antaman palautteen mukaisesti Paussipaikalla saatu ohjaus ja tuki oli

arvioitu hyväksi, mutta opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin pitäisi puuttua jo varhaisemmassa ohjausprosessin vaiheessa, jotta ohjaustyössä päästäisiin ennakoivampaan työskentelyyn (JAO, 2017. Huoliprosessi).

Paussipaikalla opiskelija koki oppivansa ja oivaltavansa (4 ja 5)	
4. Paussilla minä oivalsin/ymmärsin	5. Paussilla opin
- että perse aamulla ylös ja hommiin	- kasvattaa motivaatiota takaisin
- eri kulttuureista	- kaikkea laidasta laitaan
	- prosenttilaskuja
- että kaikki asiat ei välttämättä olekaan niin huonosti kuin luulin	- en varmaan oppinut ainakaan mitään mullistavaa X)
- kasvavani ihmisenä	- että kaikki asiat tulee hoitumaan
- että saan enemmän aikaan yksin	- oman rauhan ja yrittämisen edut
- unirytmien tärkeyden ja tehtävät ei ole ylitsepääsemättömiä	- -
	- -
- en mitään	- en oppinut uutta
- ammatin tärkeyden	- enemmän itsestäni
- että olisi kannattanut tehdä ne rästit jo aikaisemmin.	- en oikeastaan mitään uutta.

Kuva 3. Opiskelijälähtöisyys

Yhteistyökumppaneilta ja henkilöstöltä saadussa palautteessa ja haastatteluaineistossa tuli esille myös nivelvaiheen sekä muun tiedon tärkeys. Tämän tiedon hyödyntäminen ja realiteettien hyväksyminen opiskelijan ohjausprosessin eri vaiheissa on tärkeää. Yhtenä ohjaustyöskentelyn hankaluutena ja kankeutena koettiin nuorisotakuun aikana nousseet haasteet kouluttaa kaikki ikäryhmät, mikä on johtanut pääsykokeista luopumiseen. Sen myötä koettiin erilaista tukea tarvitsevien opiskelijoiden kouluttamisessa olevien haasteiden ja moniongelmaisuuksien lisääntyneen merkittävästi, minkä vuoksi erilaisen ohjauksen ja tuen tarve on kasvanut ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla.

Oppimisvaikeuksien, terveydellisten- sekä taloudellisten syiden ja lisäksi perhesyiden havaittiin olevan merkittäviä vaikutustekijöitä. Ne lisäävät opiskelijan opiskelun aikaista stressiä, masennus- ja/tai ahdistuneisuusoireita. Näiden asioiden parissa havaittiin suurimman osan Paussipaikan opiskelijoista olevan sinne ohjautuessa.

Tiedottaminen

Opiskelijan opiskelua koskeva tilanne ja käsiteltävien asioiden jakaminen koettiin tärkeäksi. Hyvällä ja realistisella opiskelijan sekä kotiväen kanssa tehtävällä yhteistyöllä oli suuri merkitys. Sen nähtiin vaikuttavan opiskelijan sekä vanhempien suhtautumisessa käsiteltävää asiaa kohtaan, opiskelijan aktivoitumiseen, toimintaan valmistautumiseen ja jopa sitoutumiseen. Opiskelijan kanssa toimivien tahojen keskinäinen tiedottaminen on vielä puutteellista, eikä tieto kulje. Siihen ilmeisesti vaikuttavat aikataululliset ja myös opiskelijahuoltolain mukainen tiedonsiirron luvanvaraisuus ja vaitiolovelvollisuus.

Opiskelijaa koskevassa tiedottamisessa ja keskustelussa pitää asettua opiskelijan ymmärryksen tasolle ja valita ilmaisussa käytettävät termit helposti ymmärrettäviksi ja käytännön läheisiksi.

Elämän- ja opiskelutaitojen edistäminen

Tutkimuksessa kävi ilmi, että Paussipaikan toiminnassa on merkittävästi mukana elämänhallintaa ja opiskelutaitoja edistävää toimintaa, mikä tukee yksilön ajattelua. Osassa opiskelijaprosesseista Paussipaikalla toteutettiin opiskeluvalmiuksien osarviointi yhteistyössä koulun sisäisten toimijoiden kanssa.

Alueellisia muiden toimijoiden palveluita hyödynnettiin tarpeen vaatiessa tai sosiaalisten- sekä elämänhallinnan tilanteiden tukemiseksi.

7.2. Ohjauksen moninaisuus

Vaihtoehtoinen oppimisympäristö

Opiskelijat kokevat oppimisen vaikeudet eri tavoin ja heidän suhtautuminen näkyy moninaisilla tavoilla. Vaikuttaviksi tekijöiksi ilmenivät aiemmat koulukokemukset, yksilön kokemat epäonnistumiset ja pettymykset, yksilöön kohdistuneet kiusaamis- tai syrjäntätilanteet sekä hyvinkin erilaiset oppimis- ja elämänhallinnan vaikeudet tai pulmat.

Erilaisten oppimisympäristöjen käyttöä Jämsän ammattiopistossa haluttiin kehitettävän. Opiskelijoiden todettiin osaavan esittää monia vartenotettavia ehdotuksia op-

pimistavoiksi ja ympäristöiksi, mikäli heille annetaan siihen mahdollisuus. Palautekyselyssä opiskelijat eivät osanneet nimetä opiskelua tukevia vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä vaan tämän tulkinnan on tehnyt tutkija omaan tietoonsa perustuvien tekijöiden pohjalta.

Opiskelijan aloittaessa Paussipaikalla hänestä tuntui (1-2)	
1. Kun aloitin paussipaikalla minusta tuntui	2. paussilla minä tein
surkealta	- en selviä
hyvältä kun pääsin rästit tekemään	- kaikki hoiuu
normaalilta	- ehkä koulukin alkaa sujumaan
että koulunkäyntini tyssää seinään, kun alkoi mielenkiinto hiipua kokonaan	- mitäköhän sitä sit pitäisi tehdä, että alkaisi taas kii nostamaan
vähän ahdisti, kun viimeiseen näyttöön ei päässyt. Oli myös olo, ettei muhun luoteta.	- minuun ei luoteta
14.4.-16 aloitin ja oli tunne etten saa mitään tehtyä.	- ei näin, saan kotona enemmän aikaan
että luovutan tehtävien suhteen, enkä edes yritä saada muita kiinni.	- -
jännittävältä aloittaa uudessa paikassa opiskeleminen	- että pääsen paussin avulla takaisin normaaliin opiskeluarkeen
jännältä	- miten selvittää tehtävistä
pahalta	- haluan paperit pois koulusta (valmistua)
että oli paljon rästit tehtäviä ja stressiä	- kyllä tästä selvittää hommia tekemällä.

Kuva 4. Moninainen ohjaus

Joustavia ohjausmenetelmiä tukeva ratkaisu on aiemmin käsitelty vaihtoehtoinen oppimisympäristö, mikä aktivoi ja motivoi opiskelijoita. Oppiminen ei silloin tapahdu teorialähtöisesti, vaan moninaisia mahdollisuuksia ja tapoja hyödyntäen. Se voi avata opiskelijan silmät ja tuoda paremmin esille yksilön vahvuuksia ja haasteita. Näin päästään suoraan asiaan eli yksilöllisen opiskelusuunnitelman mukaiseen työskentelyyn.

Opiskelijan tekemisen ja tavoitteiden saavuttamisen vertailua suhteessa paussilla saamaan ohjaukseen		
3. Paussilla minä tein	9. saavutitko tavoitteesi?	9. Miksi?
- kaikki hommat mitä piti	- kyllä	- hommat tehty
- paljon tehtäviä	- kyllä suurin piirtein	- -
- rästejä	- kyllä	- -
- rästiopintoja	- kyllä, sain rästiopinnot alta pois	- -
- näyttöä eteenpäin	- kyllä	- sain näytön suoritettua
- koulutehtäviä ja laiskottelin	- en	- olin laiska
- pois kaikki rästit	- aika lailla	- -
- rästiin jääneiden kurssien tehtäviä	- kyllä	- koska sain kurssin tehtäviä eteenpäin ja terveydentilani
- tehtäviä	- en	- en kerennyt tekemään kaikkia tehtäviä
- paljon tehtäviä	- kyllä	- tein töitä
- rästejä	- kyllä	- sain tehtävät tehtyä

Kuva 5. Ohjaus eri ympäristöissä oppimisen mahdollistamiseksi

Ohjaus ja neuvonta

Paussipaikan toiminta perustuu yksilölliseen havainnoinnin ja arvioinnin mukaiseen oppimisen mahdollistamiseen sekä muiden toimijoiden tai palveluntarjoajien palveluiden piiriin ohjaamiseen.

Yhteistyön tekeminen on välttämätöntä ja asiantuntijuuden jakamisen kannalta perusteltua. Tällä toimintamallilla katsottiin olevan todellinen tarve ennen kaikkea erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kanssa työskennellessä.

7.3. Monialainen yhteistyö

Kirjaaminen ja tiedonjaminen

Kirjaamisen käytänteissä ja ilmaistavan asian kirjoittamisessa havaittiin olevan vielä kehittämistä. Kirjaaminen ei ole aina ajan tasalla ja/tai opiskelijan parissa olevat henkilöstön jäsenet eivät näe toisten työntekijöiden kirjaamisia. Tämä perustuu osittain myös opiskelijahuoltolakiin, joka antaa reunaehdot kirjauksien tekemiselle ja kirjattavan asiasisällön rajoittamattomasti nähtävälle julkaisemiselle. Wilman käyttäjiä voidaan rajoittaa erinäisillä oikeuksilla, joka luo lain velvoittaman tietosuojan opiskelijan tiedoille.

Tiedon jakamisessa käytössä oli hyvinkin erilaisia keinoja ja menetelmiä, joista Wilma koettiin käytössä turvallisimpana sekä työtä helpottavana. Kuitenkaan Wilman käyttäminen ei ole aukotonta, mutta uusia ominaisuuksia otetaan käyttöön aikajoin, tarpeeseen vastaten lain antamien määräysten mahdollistavia tapoja kokeillen.

Opiskelijoiden kanssa käytössä olivat myös sosiaalisen median kanavat Facebook, Instagram ja WhatsApp, jotka nähtiin positiivisina ja asiakasryhmän iän huomioivana ohjauksellisena menetelmänä.

Ajankäyttö

Ajan käytöstä esille nousi erilaisia asioita. Toiminnan tarpeeseen vastaavuus oli yksi tärkeimmistä asioista. Mikäli Paussipaikan ohjaajan ohjauksessa oli samanaikaisesti paljon opiskelijoita ja useita erityistä tukea tarvitsevia, joilla on yksilölliset suunnitelmat, koettiin toiminnan ja ohjauksen muuttuvan samanlaiseksi kuin kokonaista opiskelijaryhmää ohjattaessa. Tällöin myös palvelun joustavuus, opiskelijan tarpeeseen vastaaminen ja opiskelijakohtaisiin palavereihin osallistuminen vaatii todellista suunnittelua ja päällekkäisten toimien mahdollistamista erilaisin keinoin. Ohjauksellista lisäresurssia Paussipaikalle ei ole voitu taloudellisten syiden vuoksi tarjota, mutta opimisenohjaajia sekä toisia opettajia on joissain määrin voitu hyödyntää Paussipaikan opiskelijoiden ohjauksessa.

Suunniteltu ja jäsenelty työskentely

Paussipaikan toiminnasta kerätystä aineistosta oli havaittavissa jäsenelty työskentely. Paussipaikan toimintaan kuuluvat aloitus-, väli- ja lopetuspalaverit, joiden etuja ovat käytännön työn raamitus, tavoitteiden laatiminen ja yhdessä sovitut käytänteet ja vastuunjakamisen asiat. Samalla mahdollistuu luvanvaraisen tiedon jakaminen kaikille opiskelijan parissa toimiville tahoille, lain asetuksia noudattaen. Toiminnan idea ja malli ei kuitenkaan ollut kaikille vielä tiedossa, mikä näkyy osaltaan toiminnan moninaisuutena ja työn haasteellisuutena.

Monialainen ja luottamuksellinen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön havaittiin kuuluvan yhtenä merkittävänä tekijänä Paussipaikan ohjaajan työhön. Opiskelijoiden erilaiset haasteet ja pulmat sekä elämänhallinnan ja opiskeluvälmiuksien edistäminen vaativat tietopohjaa käytännön ohjaustyön

ja opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioiden. Yhteistyö niin opiskelijan kuin monialaisten asiantuntijoiden ja toimijoiden kanssa vaatii luottamuksellisuutta sekä aitoa kohtaamista ja asioiden keskustelua asiasanoilla tai termeille, jotka ovat kaikkien keskusteluun osallistuvien tiedossa. Paussipaikan ohjaaja on kiinteässä yhteistyössä opiskelijahuollollisten työntekijöiden, kuten psykologin ja kuraattorin sekä terveydenhoitajien kanssa. Heidän kanssa tehtävän yhteistyön tuloksena on opiskelijan ohjaaminen luontevampaa sekä opiskelijan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioivampaa. Konsultaation pyytäminen opiskelijan asiassa tarkoittaa Paussipaikan näkökulmasta tutkimuksellisen tiedon saamista ja käsittelemistä opiskelijan havainnointiin perustuvan tiedon pohjalta. Salassapitosäädösten puitteissa opiskelijaedun mukaisesti.

Opiskelijoiden palaute Paussipaikan toiminnasta ja ohjaajasta	
14. Haluan sanoa Paussipaikan toiminnasta	15. Paussin ohjaajalle haluan sanoa
- KIIITOS!	- KIIITOS!
- Se on hyvä juttu	- Kiitos avusta.
- -	- -
- Hyvä apua opintoihin apua tarvitseville!	- Kiitos, kun jaksoit auttaa ja tukea opiskeluaani Heidi-Johanna.
- ihan ok toimintaa	- Kiitos avusta.
- sopii jollekin	- heippa
- todella hyvä paikka	- kiitos paljon avusta!
Paussista oli minulle omasta mielestäni paljon hyötyä ja oli tosi mukavaa	- -
- että se on kannattavaa	- terveisiä
- jatkakaa samaan malliin	- kiitos tuesta
- erittäin hyödyllistä	- kiitokset

Kuva 6. Ohjauksen moninaisuus, monialainen yhteistyö & kehittäminen

7.4. Kehittäminen

Ohjausprosessin oikeanaikaisuus

Tutkimuksen perusteella ohjausprosessin eri vaiheissa havaittiin olevan kehittämistä opiskelijälähtöisemmän toimintatavan kehittämisessä ja oikeanaikaisen ohjauksen mahdollistamisessa. Aineistosta havaittiin Paussipaikalle ohjauksen tapahtuvan monesti vasta sitten kun alaopinnoissa on kokeiltu jo kaikki mahdolliset keinot ja menetelmät opintojen etenemiseksi. Usein poissaolotunteja on kertynyt jo paljon ja opiskelija itse on jo luovuttanut opintojensa etenemisen suhteen. Paussipaikan roolin todettiin olevan opiskelijan motivointi ja kannustus positiivisessa hengessä.

Paussipaikan ohjaajan työnkuvan moninaisuuden ja haastavuuden tunnistaminen

Paussipaikan ohjaajan työnkuvan moninaisuus tuli selvästi esille kerätyssä aineistossa. Työnkuvan laaja-alaisuus ja moniongelmaiset asiakokonaisuudet haastavat päivittäin ohjaajaa työssään. Erilaiset yhteistyömahdollisuudet antavat tukea ohjaustyölle, mutta pääosiltaan yksin tehtävän ohjaustyön, suunnitelmien, vastuun ja monipuolisen ohjauksen osa-alueet vaativat ohjaajalta osaamista ja joustavuutta sekä toisinaan myös hyvinkin nopeiden päätösten tekemistä ilman taustatukea. Työ on ohjaustyön yksi vaativimmista työkentistä nuoren asiakaskunnan ja heidän haastavien ongelmien parissa tehtävän työn vuoksi.

8 Pohdinta

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella käytössä olevia erilaisia ohjausmenetelmiä, toimintatapoja ja -malleja. Lisäksi tietoa kerättiin ja koostettiin erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tarjottavista ohjaus- ja tukipalveluista sekä niiden tarpeeseen vastaavuudesta. Opiskelijoilta sekä suppealta yhteistyöverkoston kuuluvilta kerättyjen palautekyselyiden vastaukset todettiin suppeiksi, minkä vuoksi toteutettiin teema ryhmähaastattelu.

Myös tämänhetkistä yhteistyöverkoston laaja-alaisuutta sekä sen toimivuutta ja kehittämisen tarpeita tarkasteltiin ja syventävää tietoa saatiin yhteistyöverkostolle toteutetun ryhmähaastattelun kautta.

Tutkimuksessa esille nousivat Jämsän ammattiopiston opiskelijoille tarjoamat ohjaus- ja tukipalvelut. Niihin kuuluvan Paussipaikan toiminta todettiin olevan tärkeä osa opiskelijälähtöistä ohjausta, mikä mahdollistaa opiskelijan kokonaisvaltaisen havainnoinnin, tukemisen, arvioimisen ja myös verkosto-ohjauksen. Paussipaikka on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi parantaa opiskelijoiden motivaatiota ja etenemistä omalla opinpolullaan. Paussipaikalla käytössä oli monipuoliset ohjausmenetelmät, joita toteutettiin opiskelijan tarpeisiin vastaten. Opiskelijoille Paussipaikan ohjaus- ja tuki on tärkeä, mutta moni olisi hyötynyt varhaisemmasta puuttumisesta koulutaipa-

leen alussa. Kehittämisen kohteena Paussipaikan toiminnassa nähtiin ohjaajan verkostoyhteistyön tekeminen myös oppimisenohjaajien kanssa, saadakseen tietoa opiskelijan toiminnasta tunti-, yksilö-, ja/tai pienryhmätyöskentelyn aikana.

Viikko palaverin pitämisen mahdollisuus (Paussipaikan ohjaaja, kuraattori, psykologi, oppimisenohjaajat, etsivät) nousi myös verkostoyhteistyön näkökulmasta esille, mutta tuloksissa tätä asiaa ei otettu käsittelyyn Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L 1287/2013) vaitiolovelvollisuutta ja salassapitoa koskevassa 23 §:n määräystä noudattaen. Yksittäistä opiskelijaa koskevia asioita voidaan käsitellä vain erikseen koolle kutsutussa asiantuntijaryhmässä. Jonne on kutsuttu asiaan läheisesti kuuluvat henkilöt, opiskelija sekä mahdollisesti opiskelijan huoltajien läsnä ollessa ja opiskelijalta kirjallisen luvan saatua).

Huomion arvioinen asia on vuosittaisten läpäisylukujen kohoaminen. Oletettavaa on, että ohjaus- ja tukipalveluiden lisääntyminen on osaltaan vaikuttanut myönteisesti.

Yhteistyö todettiin olevan joustavaa ja toimivaa, minkä nähtiin soveltuvan hyvin muuttuvaan sekä erilaisien toimijoiden osaamista tarvittavaan työskentelyyn. Aineistoa tarkastellessa erityisesti kehittämisen kohteeksi nousi ennaltaehkäisevämmän toiminnan tavoittelu, jota tukee lukuvuoden 2017-2018 alusta alkaen käyttöön tuleva varhaisen puuttumisen toimintamalli (JAO, 2017. Huoliprosessikaavio). Tämä myös antaa mahdollisuudet yhteisöllisemmin toteutuvalla ohjausprosessille.

Suurin kysymys on, onko opetushenkilöstöllä riittävää osaamista ja arviointikykyä, havainnoida sekä arvioida opiskelijan tilannetta ja haasteiden/ongelmien vaikutusta opiskelijan toiminnassa. Lisäksi opetushenkilöstöltä vaaditaan rohkeutta ottaa huoli varhaisessa vaiheessa puheeksi, mikä mahdollistaisi opetus-, ohjaus-, terveyden- ja sosiaalihuollon erilaisen asiantuntemuksen käyttämisen opiskelijan kokonaisvaltaisen tilanteen arvioimisessa sekä erilaisien tukimuotojen oikeanaikaisessa tarjoamisessa.

8.1. Ajatukset päätuloksista

Tuloksia tarkasteltaessa havaittiin niin positiivisia asioita kuten myös kehittämisen kohteita. Tulokset on käsitelty teema-alueiden mukaisesti, saatuja tuloksia kriittisesti tarkastellen ja arvioiden.

Positiiviseksi asiaksi nousi ohjaus- ja tukipalveluihin kuuluvien palveluiden tuoma läpäsylukuja parantava vaikutus, joista yhtenä ohjauspalveluna toimii Paussipaikka. Opiskelijoiden antamassa palautteessa Paussipaikan toimintaa oli kuvattu hyvinkin erilaisten opiskelijoiden tarpeisiin vastaavaksi ja opiskelijalähtöiseksi. Paussipaikan ohjaajan todettiin tarvitsevan ja osaavan monenlaisia ohjausmenetelmiä ja toimintatapoja. Ohjaajan asennetta ja suhtautumista opiskelijoihin oli kuvattu erinomaiseksi. Kokonaisuutenaan opiskelijoiden ohjauksen kehittämisenkohteiksi nousivat ohjauksen oikeanaikaisuus ja yhteisöllisempi toimintamalli opiskelijan ohjaamisessa.

Opiskelijoiden oppimisvaikeuksien ja moniongelmaisuuuden lisääntyessä tarvitaan kasvavassa määrin joustavaa tukea, erilaisia opintopolkuja ja panostusta yhteistyöhön.

Kuntoutuksellisesta näkökulmasta katsottuna Paussipaikka ei ole oppilaitoksen sisällä toimiva kuntouttava taho, vaan yhteistyötä tekevä ja tukeva pajamainen toimintamalli ja vaihtoehtoisen oppimisympäristön tarjoaja.

Monialaisen yhteistyön merkitys korostui analyysia tehdessä. Paussipaikan ohjaajan rooliin katsottiin vahvasti kuuluvan monialaisen yhteistyön tekeminen niin talon sisäisten kuin ulkopuolistenkin toimijoiden kanssa. Yhteistyössä kehittämisen kohteeksi osoittautuivat aikataulujen yhteensovittaminen, joustavan ja mahdollisimman monialaisen yhteistyön mahdollistamiseksi opiskelijalähtöisen prosessin eri vaiheissa.

Kehittämisen kohteeksi nousi yhteisöllisemmän ohjauksen mahdollistaminen, jonka nähtiin vaikuttavan niin ennaltaehkäisyyn, ohjauksen toimivuuteen ja tarpeeseen vastaavuuteen sekä positiivisesti läpäsylukuihin.

Lisäksi Paussipaikan ohjaajan työnkuvan vaativuuden ja moninaisuuden tunnistaminen osoittautui olevan vielä kehittämisen ja mahdollisesti työnkuvan uudelleen määrittämisen tai nimeämisen tarpeessa, jotta toiminta saataisiin oikeanlaisen palvelunkuvauksen piiriin ja opiskelijoiden tarpeisiin vielä paremmin vastaavaksi.

8.2. Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä olivat opinnäytetyöntekijän työsuhte tutkittavaan toimintaan sekä tutkimuksessa mukana olleisiin henkilöihin. Tämä

komponaatio on vaikuttanut kirjallisen teorian tiedon valintaan, opiskelijoiden palautekyselyn muodossa saatujen vastausten analysointiin sekä kokonaisuudessa aiheen tutkimisen näkökulmaan tutkijan toimiessa työsuhteessa Paussipaikan ohjaajana. Tutkija on pyrkinyt arvioimaan omaa työtään kriittisesti, pyrkien välttämään vinoutuneen asenteen ja oman työn arvostuksen liiallisen nostattamisen. Käytännönläheisen näkökulman tutkimukseen tuovat opiskelija- ja yhteistyöverkoston palautteet sekä syventävää sekä arvioivaa keskustelua herättänyt yhteistyöverkostolle järjestetty ryhmäkeskustelu.

Tutkimuksen rakenteeseen vaikutti merkittävästi käytännönläheisen työtavan mukaan saaminen. Alustavan suunnitelman mukainen palautekyselyn analysointi todettiin suppeaksi. Sen vuoksi tutkimusta on laajennettu niin, että yhteistyöverkosto otettiin mukaan.

Tutkimuksen tuloksiin on vaikuttanut tutkijan oma työkokemus käytännön ohjauksesta. Hänellä on ollut tietämys opiskelijoiden vastauksiin johtaneista tapahtumista, tilanteista ja ohjausprosessin eri vaiheista.

Analysointi muodostuu laajemmasta tiedosta kuin pelkästään opiskelijoiden antamista suppeista vastauksista. Tutkijalla on tietoa opiskelijoiden kokonaisvaltaisen arjen sujumisesta ja suhtautumisesta opiskeluun kokonaisuutena.

Ryhmähaastattelun vastauksista kootussa aineistossa on puutteellisuutta ja analysoinnissa on havaittu aukkoja, joihin syynä on suppea otanta. Opiskelijaohjauksen kannalta tärkeät henkilöt olivat estyneitä osallistumaan haastatteluun. Tutkimuksessa korostuu erityistyöntekijöiden näkemys ja osaltaan kuntoutusta järjestävien toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön tärkeys.

Haastattelu- ja palautekyselyaineisto on koottu luotettavasti siten, että kenenkään henkilöllisyys tai työrooli ei tule annettujen palautteiden ja vastauksien muodossa esille.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekemisen tarkoitus oli tuoda Paussipaikan työtä ja työn muotoja esille. Tähän tavoitteeseen päästiin osittain, mutta haastattelusta useiden henkilöiden puuttuminen vaikuttaa saatuun tulokseen todella paljon.

Tutkimuksen rehabiliteetti eli mittaustulos tarkoittaa ei-sattumanvaraisia esitettyjä tuloksia ja validius puolestaan pätevyyden kautta esitettyjä tuloksia. Validius muodostuu mittauksen ja tutkimusmenetelmän yhdessä muodostamasta kyvystä mitata ja selvittää sitä, mihin tutkimuskysymyksillä pyritään. Toisaalta ristiriitaista näkökulmaa tuo usein palautekyselylomakkeen kysymykset, jotka kyselyyn vastaaja voi tulkita monella eri tavalla. Hirsjärvi ja muut (2009, 231-232) toteavat monen tutkijan tuovan esille omaa ajattelumaailmaansa ja/tai kokemustansa tuloksia käsitellessä, joka vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Näin olleen tuloksia ei voida pitää pätevinä. (Hirsjärvi ja muut 2009, 231-232).

Tässä tutkimuksessa nähtiin validius samalla tavalla kuin Hirsjärvi ja muut ovat aiemmin sen kuvanneet. Opiskelijoiden palautelomakkeen kysymykset ovat hyvin avoimia ja eri tavoin tulkittavia, joten eri opiskelijoilta kerätyt vastaukset eivät ole päteviä.

Validiuksen ja rehabiliteetin kannalta ryhmähaastattelun muodossa kerätty aineisto on luotettavampaa, kun haastattelu on litteroitu eli kirjoitettu auki sanasta sanaan. (Hirsjärvi ja muut 2009, 222).

Aukikirjoituksen ja analyysin tekemisen jälkeen tutkija on teemoitellut saadut vastaukset neljän teeman alle. Aineiston keräämisen toteuttaminen eri tavoin (kyselyinä ja haastatteluna) tarkoittaa, että tutkija on analysoinut aineistoa useammassa vaiheessa, käyttäen ymmärtämisen lähestymistapaa. Tämän tavan käyttäminen on yleistä laadullista tutkimusta tehdessä, kun analysointi koskee ihmisiä ja heidän välistä toimintaa. (Hirsjärvi ja muut 2009, 224).

8.3. Jatkotutkimustarpeet

Jatkossa mielenkiintoista on saada tietoa ohjaus- ja tukipalveluiden kehittymisestä ja vastaamisesta erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeeseen. Mikä vaikutus on tulevilla reformilla? Nuorten ja aikuisten tutkinnot yhdistyvät ja tutkintonimikkeet vähenevät. Miten erilaiset koulutusmuodot tulevat vaikuttamaan ammatillisen koulutuksen läpäisyyn ja osaamisen tasoon?

Lähteet

Ahola, S., Saikkonen, L., & Valkoja-Lähteenmäki, L. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, arviointiraportti. Viitattu. 6.5.2017.

http://www.lapaisy.fi/wp-content/uploads/2015/11/Lapaisyutkimus_nettiin.pdf

Aro, M. 2014. Artikkelissa Oppimisvaikeudet ja motivaatio. Otetta opintoihin kirja. Niilo Mäki Instituutti, 101-103.

Björn, P., Savolainen, H. ja Jahnukainen M. 2017. Artikkelissa Oppimisen ja koulunkäynnin tuki, erityisopetusta, ohjausta ja suunnitelmallista yhteistyötä. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 47-48.

From, K., Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana, tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Halinen, I., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Niilivaara, P., Raami, A., Vainikainen, M-P. 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. p. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. p. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hirvonen, M., Muuronen, A. 2014. Artikkelissa Ammatillisten oppilaitosten haasteet ja mahdollisuudet opiskelijoiden tuen järjestämisessä. Otetta opintoihin kirja. Niilo Mäki instituutti, 28-35.

Honkanen, E., Kaikkonen, L. Kotila, H. 2008. Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. 1. painos. Porvoo: WSOY.

Hotulainen, R., Lappalainen, R., Sointu, E. 2014. Artikkelit Lasten ja nuorten vahvuuksien tunnistaminen. Positiivinen psykologia kirja. Jyväskylä: PS- kustannus, 264-266.

JAO, Jämsän ammattiopisto. Opiskelijaterveydenhuolto. Viitattu 18.4.2017.

<https://www.jao.fi/fi/Jamsan-ammattiopisto/Nuorten-koulutus/Kaytannon-asiat/Terveys-ja-hyvinvointi/Opiskelijaterveydenhuolto>

Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Jämsän ammattiopisto. Paussipaikan esite. Viitattu 18.4.2017.

<http://blogit.jao.fi/jamsapeda/wp-content/uploads/sites/398/2017/02/Paussipaikan-esite-uusittu.pdf>

JAO, Jämsän ammattiopisto. 2016. Jämsän ammattiopiston erityisen tuen ja erityisopetuksen suunnitelma. Viitattu 28.4.2016

<https://intra.jao.fi/loader.aspx?id=4ecf0277-0c2d-4080-b385-5593fae9b9f6>

JAO, 2015. Opiskeluhooltosuunnitelma. Viitattu 2.5.2017

<https://intra.jao.fi/loader.aspx?id=2532987e-96bb-44c2-9965-9948c39702c0>

JAO, 2017. Huoliprosessi. Viitattu 3.5.2017

<https://intra.jao.fi/Koulutus/Nuorten-ammattillinen-peruskoulutus/Lainsaadantoa-ja-toimintaohjeita/Huoliprosessi>

Kauppila, R. 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.016.

Kuntoutusportti, 2016. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 6.5.2017.

<https://kuntoutusportti.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/sosiaalinen-kuntoutus/>

Kiiveri, L., Peltomaa, I., ja Toivanen, J. 2014. Artikkelissa Nivelvaihtely ja keskeyttämisen ehkäisy. Otetta opintoihin kirja. Niilo Mäki Instituutti, 83-87.

L 630/1998. Laki Ammatillisesta peruskoulutuksesta. Viitattu 25.4.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Viitattu 25.4.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Viitattu 25.4.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Oppilas-%20ja%20opiskelijahuoltolaki>

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 25.4.2017

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Lämsä, A-L. 2009. Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. PS-kustannus.

Martela, F. 2014. Artikkelissa Onnellisuuksien psykologia. Positiivinen psykologia kirja. Jyväskylä: PS- kustannus, 30-34.

Määttä, S., Kiiveri, L., Kairaluoma, L. 2014. Otetta opintoihin. Niilo Mäki instituutti

Norrena, J. 2015. Innostava koulun muutos, opas laaja-alaisen osaamisen opetukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

OPH. Ammattiin opiskelevien opinto-ohjaus. Opetushallitus. Viitattu 25.4.2017

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/ammattiin_opiskelevien_opinto-ohjaus

Puukari, S., Parkkinen, J. 2017. Artikkelissa Kuinka auttaa nuorta lyötämään oppimisen mielekkyys ja merkitys. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 129-141.

Puukari, S., Parkkinen, J. 2017. Artikkelissa Ohjauksen ja neuvonnan erilaiset mallit ohjaustyön jäsentäjinä, peruslähtökohtia. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 33-44.

Piha, L. 2004. Artikkelissa Erityisen tuen tarpeen määrittely. Erityisopetusta kehittämässä, kokemuksia Kiipulasta julkaisu. Valkeakoski: Koski-Print, 24.

Saaranen., Kauppinen., Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.4.2017

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html

Sointu, E., Virtanen, T., Lappalainen, K. ja Hotulainen, R. 2017. Artikkelissa Vahvuuksien ja motivaation tukeminen edistämässä koulupolulle kiinnittymistä ja hyvinvointia. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 111-122.

THL, 2015. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 29.4.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalinen-kuntoutus>

Tilastokeskus. 2017. Koulutuksen keskeyttäminen väheni. Viitattu 6.5.2017

http://www.stat.fi/til/kkesk/2015/kkesk_2015_2017-03-17_tie_001_fi.html

Liitteet

Liite 1. Opiskelijoiden palautekyselylomake

PALAUTE

Nimi _____

PAUSSIPAIKKA

pvm. ____ . ____ . ____

Kun aloitin Paussilla, minusta tuntui

Ajattelin, että

Paussilla minä tein

Paussilla minä oivalsin / ymmärsin

Paussilla opin

Paussilla parasta oli

Kamalinta / ikävintä / ärsyttävintä Paussilla oli

Koin, että Paussilla olo teki minulle / Paussi oli minulle

Miksi?

Saavutitko tavoitteesi?

Miksi?

Koitko saavasi Paussilla tarvitsemaasi tukea opiskelujen etenemiseksi?

Miksi?

Osasiko Paussin ohjaaja huomioida sinua ja sinun tarpeitasi riittävästi?

Kyllä, miten?

Ei, mitä jäi huomiotta? Miksi?

Paussin ohjaajan pitäisi enemmän

Paussin ohjaajan pitäisi vähemmän

Haluan sanoa Paussipaikan toiminnasta

Paussin ohjaajalle haluan sanoa

Lisäksi haluan mainita

Liite 2. Palautekysely Paussipaikan tarjoamasta toiminnasta ja ohjauksesta

Heidi-Johanna Rannos
Kuntoutuksen suunnittelu ja ohjaus (JAMK)
IV- harjoittelu
Paussipaikka Jämsän ammattiopisto

Palautekysely
toukokuu 2016

Arvioisitko Paussipaikan ohjaajan Heidi-Johanna antamaa ohjausta, yhteistyötä sekä moniammatillista työskentelyä.

Ympyröi tai lihavoï numero 1-5 seuraavasti.

1. on ollut välttävää 3. on ollut hyvää 5. on ollut asianmukaista ja laadukasta

1. Paussipaikalle ohjautuessa opiskelija/t on saanut yksilöllistä tukea, ohjausta ja apua, omien kehittämiskohteiden ja tarpeidensa mukaisesti

1 2 3 4 5

2. Paussipaikalla opiskelija on saanut yksilöllistä ohjausta, kannustusta ja rohkaisua,

a. opintojensa etenemisen osalta 1 2 3 4 5

b. arjen hallinnan osalta

1 2 3 4 5

c. erinäisien taitojen kartuttamisessa osalta

1 2 3 4 5

3. Ohjaaja Heidi-Johanna osaa kuvailla opiskelijan tilannetta realistisesti, kertoen opiskelijan työskentelystä sekä mahdollisista vahvuuksista ja haasteista

1 2 3 4 5

4. Paussipaikalla Heidi-Johanna osaa ottaa opiskelijan tarpeet huomioon ja valita opiskelijalle sopivat toimintatavat ja opiskelumenetelmät

1 2 3 4 5

5. Paussipaikan ohjaaja Heidi-Johanna työskentelee yhteistyössä koulun sisäisten ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa

1 2 3 4 5

Seuraaviin kysymyksiin toivoisin kirjallista palautetta toiminnastani ja sen kehittämisestä

6. Kuvaile omin sanoin Heidi-Johanna työskentelyä, kerro lyhyesti millaisessa tilanteessa teitte yhteistyötä
7. Onko sinulla toiveita tai ehdotuksia ohjauksen, työskentelyn ja yhteistyön kehittämiseen?
8. Ruusut ja Risut opiskelijoiden ohjauksesta ja yhteistyöstä

Palaute tulee oman toimintani arvioimisen välineeksi sekä työnkuvan käsittelemiseksi yhdessä esimieheni sekä toiminnassa mukana olevien koulun henkilökunnan kanssa.

Kiitos yhteistyöstä ja palautteesta.

Mukavaa kesän odotusta ☺

Toivottaa Heidi-Johanna

Liite 3. Teemahaastattelun kysymykset

Opiskelijälähtöisyys

- ❖ Miten kuvaisitte Paussipaikan toimintaa?

Ohjauksen moninaisuus

- ❖ Vastaako Paussipaikan tarjoama tehostetun tuen ja ohjauksen tarjonta opiskelijoiden tarpeisiin?
 - entä joustavia opintopolkuja tukeviin ratkaisuihin erilaista tukea tarvitsevien opiskelua ajatellen?
- ❖ Onko teidän mielestänne Paussipaikan toiminnassa / opiskelijoiden ohjauksessa havaittavissa kuntoutuksellisia ohjausmenetelmiä tai toimintamalleja?
 - jos olette havainnut, niin minkälaisia menetelmiä ja/tai tapoja?

Yhteistyö

- ❖ Minkälaista monialaista yhteistyötä Paussipaikan ohjaaja mielestänne tekee tällä hetkellä?

Kehittäminen

- ❖ Mitä ajatuksia/mielipiteitä teillä on Paussipaikan toiminnasta?
 - Miten kehittäisitte Paussipaikan tarjoamia tehostetun tuen ja ohjauksen palveluita?